

MENINGER KRONIKK

Staten kan selvfølgelig ta hensyn til jordbrukspolitiske mål dersom den fordeler kvoter. Spørsmålet er likevel om det ikke finnes virkemidler i verktøykassen som er bedre egnet, skriver innleggforfatteren.

FOTO: HILDE LYSINGEN HAVRO

Svak analyse av kvoteleie

Det er riktig at fri kvoteomsetning fører til at verdien av kvoten kapitaliseres hos kvoteeierne. Men hva er problemet?

Klaus Mittenzwei,
forsker i Ruralis

I et innlegg i Nationen 18.12. argumenterer Eirik Magnus Fuglestad (Ruralis), Torbjørn Tufte (Agrianalyse) og Ola Flaten (NIBIO) for «å avvikla privat leige av mjølkekvote [...] til fordel for aktive mjølkebønder, verdikjeda og norsk landbrukspolitikk». Dagen etter hopper Nationens leder på og krever det samme. Jeg mener deres analyse er svak av to grunner:

1) FORFATTERNE tillegger ordningen betydelig flere negative effekter enn det er grunnlag for, og 2) forfatterne unnlater å nev-

ne hva de ser for seg som alternativ og hvorfor dette alternativet skal være bedre enn dagens ordning. Det er opplagt begrenset spalteplass i avisen, men det er svakt ikke å nevne hva ordningen skal erstattes med, når man først går så hardt imot den.

DET ER riktig at fri kvoteomsetning fører til at verdien av kvoten kapitaliseres hos kvoteeierne. Men hva er problemet? At en melkebonde er villig til å betale for leie av melkekvote innebærer at bonden allerede har fått den avkastningen for eget arbeid og egenkapital som bonden selv krever. Ellers ville den ikke brukt penger på kvoteleie. I alle fall på lang sikt og i et livsløpsperspektiv. Bønder som ikke får dekket eget avkastningskrav, vil etter hvert gå ut av næringen.

FORFATTERNE HEVDER at aktive og nye melkebønder påføres store, løpende kostnader. Budsjettneimnda for jordbruket beregnet leie av melkekvote til 39

mill. kr i 2025. Dette tilsvarer langt under halvparten av avsetningstiltakene for melk og melkeprodukter finansiert over omsetningsavgiften de siste årene. Er man opptatt av å redusere kostnadsnivået i melkeproduksjonen grunnet regulering, bør man kanskje lete andre steder først.

HVORDAN KVOTELEIE skal spille inn på fastsettelsen av melkeprisen er uklart. Melkeprisen fastsettes for å balansere tilbud og etterspørsel av meierivarer. Tilbudet er gitt av melkekvote og forholdstallet der sistnevnte bestemmes hvert år. TINE Råvare setter så PGE (planlagt gjennomsnittlig engrospris) i et forsøk på å balansere markedet og minimere reguleringskostnadene. PGE og avledet melkepris til produsent har derfor lite med lønnsomheten i melkeproduksjonen å gjøre.

DET BETYR videre at kvoteleie heller ikke svekker konkurransekraften til norske meieri-

varer slik forfatterne påstår. Utgifter til kvoteleie dekkes inn av økte tilskudd som finansieres av skattebetalerne. Konkurranseskraften til norsk melk og meierivarer bestemmes, som nevnt over, av melkeprisen. Samtidig har omsettelige melkekvote virkemidler bidratt til fleksibilitet, strukturtilpassing og økt produktivitet og dermed gitt et viktig bidrag til økt konkurransekraft for hele verdikjeden.

FORFATTERNE UNNLATER å nevne hva alternativet til kvoteleie skal være. La oss anta det er staten som skal fordele kvotene og bestemme hvem som får hvor mye kvote. Det grunnleggende spørsmålet blir da om staten er bedre egnet enn markedet til å fordele kvoter.

MARKEDET SØRGER for at kvoten går til de bønder som driver mest effektivt innenfor de øvrige jordbrukspolitiske rammebetingelsene. Om staten hadde

samme intensjon kunne den like godt brukt markedet.

OM STATEN står for fordelingen vil derfor kostnadsnivået i melkeproduksjonen øke og lønnsomheten synke. Om inntektsnivået skal opprettholdes vil det derfor kreve mer tilskudd. Stortinget har for øvrig vedtatt at god produktivitet utvikling er et vilkår for inntektsopptrappingen.

DET ER opplagt at markedet ikke tar hensyn til jordbrukspolitiske mål annet enn effektivitet. Det er derfor vi har en stor verktøykasse med jordbrukspolitiske virkemidler. Staten kan selvfølgelig ta hensyn til jordbrukspolitiske mål dersom den fordeler kvoter. Spørsmålet er likevel om det ikke finnes virkemidler i verktøykassen som er bedre egnet til å fremme jordbrukspolitiske mål enn statlig fordeling av melkekvote. Her blir forfatterne svar skyldig.